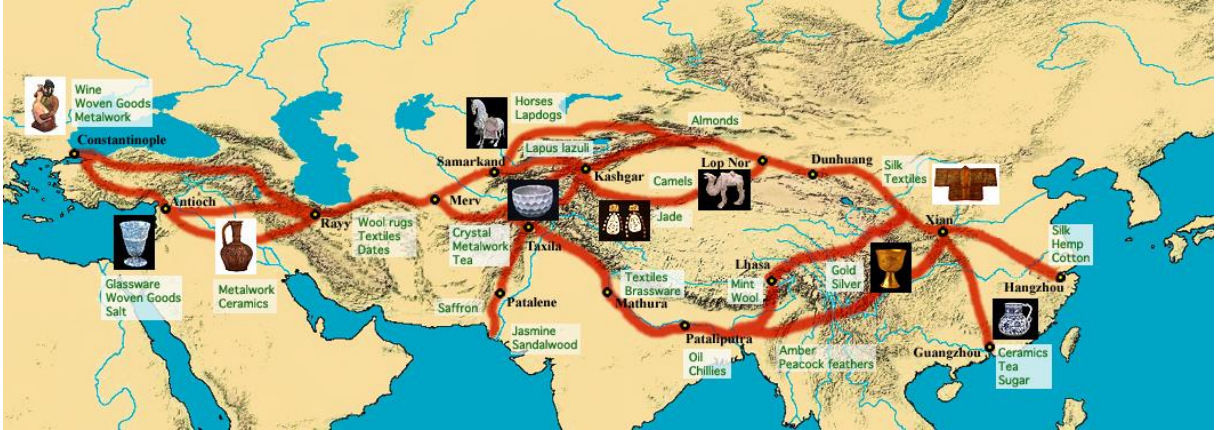

İPEK YOLU: DÜNYA KÜLTÜR MİRASI LİSTESİNDE

İpek Yolu; 1500 yıl boyunca işlevini koruyan ve Çin'den başlayıp Anadolu üzerinden Avrupa'ya ulaşan ticaret yoludur. Günümüzdeki uluslararası ticaretin prensipleri, İpek Yolu'ndan edinilen tecrübeyle gelişmiştir. İlk uluslararası ticaret; yük hayvanları ehlileştirildikten sonra kervancılık gelişince Anadolu, Mezopotamya, Mısır ve Hindistan'da ortaya çıktı. Obsidyen denilen volkanik doğal camın Anadolu'dan ihraç edilmeye başlanması 12 bin yıl önceye uzanır. Mısır, Irak, Suriye, Filistin ve Kıbrıs gibi ülkelere 9000 yıl önce Anadolu'dan işlenmiş obsidyen ihraç edildiği biliniyor. Hindistan'dan, Asya ve Mezopotamya'ya baharat ihracatı 4000 yıl önce başladı. Çinliler, bu eski ticaret yollarını onararak ipek ticaretini yaygınlaştırdı. İpek Yolu geliştikçe dallara ayrıldı ve uzunluğu da arttı. İpek, ilk kez 6000 yıl önce Çin'de ortaya çıktı. İpeğin, Çin dışına ilk kez 3000 yıl önce çıkartılıp Mısır'a ulaştırıldığı belirlendi. İpek ihracatı; Çin'i ekonomik açıdan geliştirdiği için ihracat, zamanla Avrupa'ya kadar uzandı. İpek Yolu, bu yol üzerindeki ülkeleri de ekonomik açıdan geliştirdi.

İpek Yolu

İpeğin Avrupa'ya ulaşması

Çin ipeği, 3000 yıl önce Orta Asya'ya ve yaklaşık 500 yıl sonra da İran Kraliyet Yoluyla Anadolu ve Yunanistan'a ulaştı. Roma İmparatorluğu genişleyip Mısır ele geçirilince, İpek Yolu'nun önemli bir bölümü Romalıların kontrolüne girdi. Roma İmparatorluğu'ndaki zenginler, keten veya yün elbiseler yerine ipeği tercih ettiği için talep çok arttı. Çin'den ithal edilen diğer lüks ürünler de imparatorlukta çok ilgi görüyordu. Romalı senatörler, ipeğin para israfı olduğuna inanıyor ve ipek elbiseli kadınların sokakta dolaşmasını da ahlaka aykırı buluyordu. Senato, bunu yasaklayan genelgeler yayınladı ama yasak uygulanamadı. İmparatorlukta tüccarlar, ipeğin nasıl üretildiğini Çinliler'den öğrenmeye çalışsa da Çinliler, gelirlerini kaybetmemek için bu sırrı gizli tuttu. Romalılar, ipeğin de pamuk gibi bitkisel bir elyaftan yapıldığını sanıyordu. Bu nedenle, o hayali bitkiyi uzun süre aradılar. Daha sonra Bizans imparatoru

Jüstinyen; Çin'e casuslar gönderdi ve çaldırttığı ipek böceği yumurtalarını İstanbul'a getirtti. Bu yumurtalarla, 1500 yıl önce İstanbul ve Yunanistan'da ipek kumaş üretimine başlandı. Ancak bu gelişme, İpek Yolu üzerindeki ticareti etkilemedi. M.S. 500'lerden itibaren Göktürklerin ve daha sonra Uygurların askeri güçleri sayesinde, İpek Yolu çok güvenli hale geldi. Daha sonra Müslümanlığın, Orta Asya'dan Çin'e kadar yayılması da İpek Yolu sayesinde gerçekleşti. Emevi ve Abbasi dönemlerinde İpek Yolu, halifelerin kontrolündeydi. Moğol istilası sonrasında İpek Yolu'nu Moğollar kontrol etti. Fatih 1453'te İstanbul'u fethettikten sonra, Avrupa'ya İpek Yolu'ndan ipek ve Baharat Yolu'ndan da baharat geçişi çok azaldı. Avrupalı kaşifler, gemilerle Afrika'nın güneyinden Hindistan'a ve Asya'ya giden yolu bulunca İpek Yolu önemini tamamen kaybetti. UNESCO, 2014'te İpek Yolu'nun 5000 kilometrelik Chang'an-Tianshan bölümünü Dünya Kültür Mirası listesine aldı. İpek Yolu; uluslararası ticareti kolaylaştırırken kültürel ve dinsel etkileşimi de geliştirdi. Ancak veba gibi bulaşıcı hastalıkların Anadolu ve Avrupa'ya sıçramasına da neden oldu.

Prof. Dr. Ural Akbulut
ODTÜ Kimya Bölümü